

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO
„DĖL SUSITARIMO DĖL ENERGETIKOS CHARTIJOS SUTARTIES AIŠKINIMO IR
TAIKYMO RATIFIKAVIMO“ PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Susitarimo dėl Energetikos chartijos sutarties aiškinimo ir taikymo ratifikavimo“ projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – ratifikuoti 2026 m. vasario 18 d. Briuselyje pasirašytą susitarimą dėl Energetikos chartijos sutarties aiškinimo ir taikymo (toliau – Susitarimas).

Susitarimu siekiama pašalinti Energetikos chartijos sutarties ir Europos Sąjungos sutarčių kolizijos riziką, atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) sprendimus bylose *Achmea* ([C-284/16](#)) ir *Komstroy* ([C-741/19](#)), kuriose ESTT nusprendė, kad investuotojų ir valstybės arbitražinės išlygos Europos Sąjungos valstybių narių sudarytuose tarptautiniuose susitarimuose prieštarauja Europos Sąjungos sutartims, ir nustatė, kad Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio 2 dalies c punktas turi būti aiškinamas taip, kad jis netaikomas valstybės narės ir kitos valstybės narės investuotojo ginčams dėl pastarojo investicijos pirmojoje valstybėje narėje. Tačiau pagal nusistovėjusią ir dažniausiai vienodą sprendimų priėmimo praktiką arbitražo teismai ir toliau laikosi nuomonės, kad Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis taikomas Europos Sąjungos viduje. ESTT teigimu, visi tokie arbitražo sprendimai turi būti laikomi nesuderinamais su Europos Sąjungos teise, visų pirma Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 ir 344 straipsniais. Taigi toks sprendimas negali daryti jokio poveikio ir todėl negali būti vykdomas siekiant išmokėti pagal jį priteistą kompensaciją.

Pagal ESTT praktiką, dėl teisinės kolizijos rizikos tarptautinis susitarimas gali būti nesuderinamas su Europos Sąjungos teise. Europos Komisijos nuomone, tam, kad Energetikos chartijos sutartis būtų suderinama su Europos Sąjungos sutartimis, turi būti pašalinta bet kokia normų kolizijos rizika. Taip pat svarbu, kad rizika būtų pašalinta pagal tarptautinę viešąją teisę, jei norima pageidautino poveikio arbitražo teismų sprendimų priėmimo praktikai. Europos Komisijos vertinimu, tinkamiausias atsakas yra Susitarimas, kuriuo dar kartą patvirtinamas Europos Sąjungos, Europos atominės energijos bendrijos (Euratomo) ir jų valstybių narių bendras sutarimas dėl Energetikos chartijos sutarties aiškinimo taip, kaip ją aiškina ESTT, ir taikymo tiek, kiek tai susiję su Europos Sąjungos vidaus arbitražo procedūromis.

Susitarimo 6 straipsnyje nustatyta, kad Susitarimas įsigalioja praėjus 30 kalendorinių dienų po tos dienos, kurią depozitaras gauna antrąjį ratifikavimo, patvirtinimo arba priėmimo dokumentą. Kiekvienai Šaliai, kuri Susitarimą ratifikuoja, patvirtina ar priima po jo įsigaliojimo pagal 1 dalį, Susitarimas įsigalioja praėjus 30 kalendorinių dienų po tos dienos, kurią ta Šalis deponuoja savo ratifikavimo, patvirtinimo ar priėmimo dokumentą. Toks daugiašalis susitarimas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 138 straipsnio pirmosios dalies 6 punktu, turi būti ratifikuotas Lietuvos Respublikos Seimo.

Teikiamo Įstatymo projekto tikslas – įgyvendinti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytas procedūras, būtinas Susitarimui įsigalioti.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Užsienio reikalų ministerijos Tarptautinės teisės grupės (vadovė Ingrida Bačiulienė, tel. +370 706 529 10, el. p. ingrida.baciuliene@urm.lt) atašė Agnė Stankevičienė (tel. +370 706 524 84, el. p. agne.stankeviciene@urm.lt).

3. Dabartinis teisinis Įstatymo projekte aptartų teisinių santykių reguliavimas

2025 m. birželio 10 d. įstatymu Nr. XV-263 Lietuvos Respublikos Seimas denonsavo Energetikos chartijos sutartį. Lietuvos Respublikos pasitraukimas iš Energetikos chartijos sutarties ir Energetikos chartijos protokolo dėl energijos vartojimo efektyvumo ir su tuo susijusių aplinkos aspektų, sudarytų 1994 m. gruodžio 17 d. Lisabonoje, įsigalios 2026 m. rugpjūčio 8 d. Tačiau pagal denonsuotos Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalį Energetikos chartijos sutarties sąlygos turi būti ir toliau taikomos investicijoms, kurias susitariančiosios šalies teritorijoje daro kitų susitariančiųjų šalių investuotojai arba kurias tos susitariančiosios šalies investuotojai daro kitų susitariančiųjų šalių teritorijoje tą dieną, kai įsigalioja tos susitariančiosios šalies pasitraukimas iš šios sutarties, ir toks taikymas tęsiasi 20 metų nuo tos dienos.

Įsigaliojus Susitarimui, būtų patvirtinamas Europos Sąjungos ir jos valstybių narių bendras sutarimas dėl Energetikos chartijos sutarties aiškinimo taip, kaip ją aiškina ESTT, ir taikymo tiek, kiek tai susiję su Europos Sąjungos vidaus arbitražo procedūromis.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Pagrindinė Susitarimo nuostata yra šalių bendras sutarimas dėl Energetikos chartijos sutarties aiškinimo ir taikymo, pagal kurį tos sutarties 26 straipsnis negali ir niekada negalėjo būti ES vidaus arbitražo procedūrų teisiniu pagrindu. Tai grindžiama šiais Europos Sąjungos teisės elementais:

- a) ESTT aiškinimu, pagal kurį Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis netaikomas ir niekada neturėjo būti taikomas kaip ES vidaus arbitražo procedūrų pagrindas, ir
- b) Europos Sąjungos teisės viršenybe, apie kurią primenama prie Tarpvyriausybės konferencijos, patvirtinusios Lisabonos sutartį, Baigiamojo akto pridėtoje Deklaracijoje Nr. 17 kaip apie tarptautinės teisės normą, kuria reglamentuojama normų kolizija jų tarpusavio santykiuose, todėl bet kuriuo atveju Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnis nėra ir negalėjo būti taikomas kaip ES vidaus arbitražo procedūrų pagrindas.

Siekdamos didesnio aiškumo, Susitarime šalys dar kartą patvirtina, jog laikosi bendro sutarimo dėl to, kad nesant teisinio pagrindo, taikomo ES vidaus arbitražo procedūroms pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnį, tokioms procedūroms netaikoma ir niekada negalėjo būti taikoma ir Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalis. Atitinkamai Energetikos chartijos sutarties 47 straipsnio 3 dalis negalėjo daryti teisinio poveikio ES vidaus santykiams, kai viena valstybė narė pasitraukia iš Energetikos chartijos sutarties prieš sudarant šį Susitarimą, ir nedarytų teisinio poveikio ES vidaus santykiams, jei Šalis iš Energetikos chartijos sutarties pasitrauktų vėliau.

Šio Susitarimo depozitaras yra Europos Sąjungos Tarybos generalinis sekretorius.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Ratifikavus Susitarimą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projekto priėmimas ir Susitarimo ratifikavimas tiesioginės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai nedarys.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas nepadarys neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir plėtrai.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams ir parengtas atsižvelgiant į Dvidešimtosios Vyriausybės programą.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios, kokius teisės aktus būtina priimti, priėmus teikiamą Įstatymo projektą

Priėmus Įstatymo projektą, priimti naujų, pakeisti ar panaikinti galiojančių teisės aktų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, Įstatymo projekto sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Naujų terminų, vertintinų Terminų banko įstatymo nustatyta tvarka, nėra.

11. Įstatymo projekto atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai

Priėmus Įstatymo projektą, priimti įgyvendinamųjų teisės aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Valstybės biudžeto lėšų Įstatymo projektui įgyvendinti nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Susitarimas dėl Energetikos chartijos sutarties aiškinimo ir taikymo“, „Energetikos chartijos sutartis“, „Europos Sąjunga“, „daugiašalis susitarimas“, „susitarimas“, „susitarimo ratifikavimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Susitarimą, 2026 m. gegužės mėn. duomenimis, jau yra ratifikavusi Švedija (2026 m. kovo 19 d.).